

Un misteri apassionant

Visat núm. 20

(octubre 2015)

per Dolors Udina

Per als que ens agrada per damunt de tot llegir, no hi ha experiència literària més completa que la traducció. Al goig de la lectura d'un llibre, al descobriment d'un estil i d'un argument, hi afegim la dedicació del temps necessari per reescriure'l, per posar l'obra en moviment i per fer-la arribar a la nostra llengua.

La traducció és canvi i moviment;
la literatura mor quan no canvia,
quan no té enlloc on anar

Eliot Weinberger

Els llibres —tant si es tracta de novel·les com de poemes— exigeixen més temps del que els acostumem a atorgar: per assimilar-los, per entendre'n l'estructura, per copsar-ne la ressonància temàtica, les idees que formula, la correspondència amb llibres anteriors de la seva mateixa tradició literària o no. Quan traduïm, quan després d'escriure l'equivalència de les paraules, passem pel text una vegada i una altra polint-lo, traient-ne tot el suc que podem i hi trobem, ampliem la correlació entre la paraula llegida que hem traduït en un moment donat i la que ens inspira la mateixa dedicació a repassar el text. Traduir, per a mi, és aprofundir, llegir i rellegir la versió que has fet d'un text per trobar-hi nous significats.

És en aquest aprofundiment del text traduït, en aquesta sensació de donar nova vida a un text en un altre sistema literari, on s'alimenta la passió del traductor. No deixa de ser un misteri, per molts anys que esmercem en la tasca de girar textos d'una o diverses llengües a la nostra, com l'obra escrita en un idioma queda suspesa en el no-res mentre comences a donar-hi forma en un altre idioma. Com pot ser, si la literatura és principalment i per damunt de tot llengua, que passi pel no-res, que durant una estona sigui *languageless*, abans de ser reescrita en una nova llengua? És una pregunta que no he deixat de fer-me des que fa ja gairebé tres dècades vaig començar a dedicar-me professionalment a la traducció, tot i que no em molesta no tenir-ne resposta. M'agrada que el misteri es reproduïxi en una novel·la rere l'altra, en un poema rere l'altre, sense perdre ni un bri de l'entusiasme que m'envaïa quan vaig començar a dedicar-me a aquesta professió. De vegades els llibres són més bons, de vegades m'agraden molt com a lectora, de vegades no tant, però sempre hi ha alguna cosa, quan passo temps traduint un llibre, que m'engresca, que em fa sentir la joia d'haver aconseguit un text en català que comença una nova vida, que ha trobat una nova llengua on habitar.

Potser el quid de la traducció, l'interès que et desvetlla l'encàrrec d'un llibre per traduir i la necessitat d'escarrassar-t'hi per trobar la manera de dir-lo en la teva llengua, es troba en el «quasi» que Umberto Eco utilitza per definir què és la traducció: «Dire quasi la stessa cosa». Si a l'hora de traduir no intervingués tot el sistema mental, vital i gairebé diria corporal del traductor, i només

calgués dir exactament la «stessa cosa» que diu l'original, segurament perdriem l'emoció i el "quasi" que ens fa la tasca absolutament apassionant.